

PRILOZI POZNAVANJU POVIJESTI SELA SVETA ANA POKRAJ ĐURĐEVCA

Selo Sveta Ana smješteno je u manjoj udolini pokraj glavne ceste koja vodi od Đurđevca prema Bjelovaru, odnosno, neposredno prije sela Šemovci. Udolinu u početku čine oranice i livade, a s obje strane omeđena je vinorodnim brjegovima; slijeva *Velikim kostajnom*, zdesna *Ilijevkama*. Dolazeći prema selu dolina se sužuje. Tik uz selo s lijeve strane uzdiže se strmi brijeg (kota 172), u narodu zvan *Gradine*¹. Na brijegu se u srednjem vijeku nalazila utvrda koja je po svemu sudeći bila okružena nasipom kao obrambenim zidom pa su ju seljaci zvali i *Šanc*.² Brijeg se strmo uzdiže sa svih strana, a sastoji se od tri ravne glavice s ne previše bujnim drvećem, što upućuje na mogućnost postojanja kakve utvrde. Spomenuti nasip ujedno djeluje kao staza koja se spiralno uzdiže prema vrhu. S južne strane, paralelno s udolinom, do vrha se može doći vrlo strmim šumskim putem. Iz zaleđa udoline teče Svetojanski potok (prije osmanskih provala zvao se Sušica) koji prolazi sredinom sela i udoline, te otječe u livade prema Đurđevcu. Na potoku na kraju sela mještani su podigli stari mlin s branom i manjim akumulacijskim jezerom. Na otprilike istome mjestu nalazili su se i prijašnji mlinovi. Vrhom brijega, s desne strane potoka, proteže se zaravan kojom prolazi put kroz šumu prema Malom Trojstvu. Mještani vjeruju da je na zaravni nekada postojala crkvice, a možda i dio nekadašnjega naselja. Nekad su postojala i dva puta koji su preko brijega vodili do Mičetinca. Danas oni nisu neprohodni, a jedan je ove godine raskrčen inicijativom seljana pa je prohodan za pješake.

Selo je od početka svoga postojanja nosilo ime Sveta Ana, odnosno *Sveta Jana*, kako se govori na lokalnom dijalektu. Iznimku su napravile samo komunističke vlasti koje su 1963. godine kada je donesen novi ustav, a država umjesto FNRJ postala SFRJ, svim imenima naselja izbacile naziv Sveta, pa se selo u dokumentima vodilo kao Ana. Zbog te promjene u selu je, ispred kuće Đure Matkovića kod kapele, održan sastanak s mještanima na kojem su bili nazočni: Franjo Lovišen, općinski aktivist zadužen za Svetu Anu, Ivan Račan, predsjednik Mjesnoga odbora, Vlado Pajtak, predsjednik SSRN-a za Svetu Anu, te Đuro Miloš i Blaž

¹ Brijeg pod tim imenom spominje krajiški časnik i ilirski pjesnik Ferdo Rusan u svojoj pjesmi *Uzdasi domoljublja podravskog*, koju je napisao 1845. godine. Mira KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Ferdo Rusan – život i djelo, Samobor 2004., str. 199.

² Opisujući u školskoj spomenici selo i okolicu, na nasipe ukazuje i Ljudevit Luketić, učitelj u Šemovcima. Dražen PODRAVEC, Povijest virovskega školstva, Virje 1999. str. 204.

Juratović, predsjednik i tajnik omladine. Lovašen je tom prilikom objasnio da se to mora napraviti jer tako nalaže novi zakon, a da će se nadalje u svim dokumentima selo voditi kao Ana. Mještanima je pak rekao da i dalje mogu u međusobnoj komunikaciji slobodno rabiti dosadašnji naziv sela. Na natpisnoj ploči na ulazu u selo i dalje je stajalo ime Sveta Ana, čemu vlasti nisu nikad prigovarale.³

Arheološka istraživanja i nalazi

U prilog naseljenosti užega područja Svete Ane govori vijest iz 1887. godine o nalazu većeg broja starog novca. Pronašao ga je Đurđevčan Josip Pavec (kbr. 515) prilikom čišćenja bunara u svojem vinogradu na brijegu *Kostajn*. Novac nije izvađen iz bunara, već je pronađen uz sam bunar. Riječ je o srebrnim tetradrahmama (barbarsko-keltski novac) koje su kovali Taurisci u I. stoljeću pr. Kr. U stručnoj literaturi spominju se nalazi od 160 do 400 komada tog novca. Na licu novca prikazana je Apolonova glava, a na naličju je stilizirani konjić. U Hrvatskoj se čuva tek 107 komada (Arheološki muzej u Zagrebu), dok se preostali primjerci nalaze u Mađarskom nacionalnom muzeju u Budimpešti i Britanskom muzeju u Londonu. U znanstvenoj literaturi taj tip novca dobio je ime "Đurđevački tip", a pripada hrvatskoj grupi.⁴

O brijegu *Gradine* pisao je Zvonko Lovrenčević iz Bjelovara, koji je prvi obavio kakvo-takvo istraživanje toga lokaliteta.⁵ Slično istraživanje pokušao je obaviti i đurđevečki književnik Đuka Tomerlin Picok krajem 1940-ih godina, no zbog određenih razloga ono je ostalo tek na pokušaju. Prema njegovom svjedočenju, tada je bio vidljiv tek manji ostatak zida koji danas više ne postoji.

Prvi put Lovrenčević se tu našao 1936. i 1938. godine zajedno s Božidarom Wagnerom iz Bjelovara. Slijedeće istraživanje obavljeno je 20. veljače 1975. godine u kojem su sudjelovali Mirko Paurović, novinar iz Bjelovara, Miro Neziba, Ljuba Pintar i Antun Miletić iz Svete Ane. Lovrenčević navodi da se brijegu prilazi zavojitom stazom koja počinje u selu kod crkvice i kuće Antuna Miletića. Nadalje, kaže da je srednjovjekovna utvrda bila podignuta na gotovo pravokutnoj uzvisini, a pored nje se nalazila mala, također pravokutna ravnica. Pored tog humka, u nekoj vrsti zemunice, stanovala je spomenuta Ljuba Pintar koja

3 Kazivač Đuro Miloš (rođ. 1940.), Sveta Ana 7.

4 Zdenka DUKAT / Ivan MIRNIK, Nacrtnumizmatičke topografije Podravine, Podravina, vol. 4, br. 8, 2005., str. 123-124.; Ivica ZVONAR, Šemovci – prilozi za povijest mjesta, Šemovci 2007., str.

7. Ne bih se složio s konstatacijom Zvonara koji predlaže "Šemovečki tip", jer ništa na to ne upućuje, budući da je novac pronađen na brijegu *Kostajn*, koji spada u đurđevačke vinograde, a i sam nalaznik je iz Đurđevca. Zvonar je vjerojatno mislio na istoimeni šemovački brijeg koji se pruža prema Virju, no u tom predjelu Đurđevčani nisu posjedovali vinograde.

5 Zvonko LOVRENČEVIĆ, Srednjovjekovne gradine u podravskoj regiji, Podravski zbornik 85, Koprivnica 1986., str. 172.

je obrađivala to zemljište. Prilikom kopanja često je nailazila na razne predmete. Tako je 1935. godine našla pečatnjak s natpisom "Sigill. Antonii iudici", nekoliko vršaka strjelica, jednu oštećenu kacigu, brončani svijećnjak i drugo. Te je predmete odnosila Wagneru u Bjelovar koji je njima popunjavao svoju zbirku. Poslije njegove smrti predmeti su završili u posjedu obitelji Nöthig⁶.

Najnovije istraživanje obavljeno je početkom lipnja 2010. godine pod vodstvom dr. Tatjane Tkalčec sa Instituta za arheologiju u Zagrebu. Sondiranjem je pronađeno podosta keramičkih ulomaka vrčeva i lonaca, zatim ostataka životinjskih kostiju i jedan nožić. Od nepokretnih nalaza otkopani su ostaci okomito postavljenih trupaca koji upućuju na postojanje drvene palisade, a ona pak na srednjovjekovnu utvrdu nizinskoga tipa, za čiju je gradnju korišteno drvo. O kakvom je riječ objektu unutar te palisade, doznat će se tek opsežnijim istraživanjem.

Sveta Ana u srednjem vijeku

Srednjovjekovna prošlost svetojanskog kraja povezana je s vlastelinstvom i selom zvanim Sušica, ali i s đurđevačkim vlastelinstvom i istoimenom župom. U objavljenoj literaturi nailazimo na različita stajališta povjesničara glede ubicacije naselja i utvrde koji se pripisuju današnjoj Svetoj Ani. Smještajem Sušice bavili su se: Josip Bösendorfer⁷, Josip Buturac⁸, Vjekoslav Klaić⁹, Kamilo Dočkal¹⁰, Franjo Brdarić¹¹, Rudolf Horvat¹², Zvonko Lovrenčević¹³, Paškal Cvekan¹⁴ i Ranko Pavleš¹⁵.

Prvo spominjanje Sušice¹⁶ nalazimo u popisu župa iz 1334. godine u kojem se navodi crkva sv. Ivana u Sušici popisana između dviju župa, sv. Martina u Prođaviću (Virje) i druge nepoznata smještaja. Potom se spominje u povelji od 12. travnja 1341. godine i u ispravi od 19. travnja iste godine, iz kojih je vidljivo da postoji tvrdi grad-kaštel Sušica i župa s crkvom sv. Ivana u posjedu bana Mikca,

⁶ Lovrenčević ne navodi na koju se to obitelj odnosi i odakle je.

⁷ Critice iz slavonske povijesti, Zagreb 1910.

⁸ Popisi župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine, Starine JAZU, 59, Zagreb 1984.

⁹ Povijest Hrvata, sv. III., IV. i V., Zagreb

¹⁰ Srednjovjekovna naselja oko Dobre kuće, Starine JAZU, 48, Zagreb 1958.

¹¹ Arhidakonat komarnički 1334 – 1924. godine, Blaž MAĐER, Časti i dobru zavičaja, Zagreb 1990., pretisak

¹² Povijest Gjurgjevca, Zagreb 1940.

¹³ Srednjovjekovne gradine u podravskoj regiji, Podravski zbornik 85, Koprivnica 1985.

¹⁴ Đurđevac kakav nije viđen, Đurđevac 1991.

¹⁵ Koprivničko i đurđevačko vlastelinstvo, Koprivnica 2001.

¹⁶ Sušica je u tvorbenoj vezi s pridjevom vode (potoka, rijeke) koje se u određeno doba godine presušuje. Jela MAREŠIĆ, Tragom nekih povijesnih imena podravskih sela, Đurđevački zbornik, Đurđevac 1995., str. 140.

sina Akuša. U ispravi od 6. studenog 1396. godine stoji da je posjed Sušica jedan od dijelova đurđevečkoga vlastelinstva kojega drži Uršula, udovica bana Mikca, a opljačkao ga je Stjepan “de Prodaviz”. Osobito je značajno spominjanje opsade Sušice (1397.) u listini od 1. prosinca 1398. godine u kojoj piše da se Stjepan Prodavić zvani Vrag, nakon neuspješna napada na kraljevsku vojsku kod rijeke Drave sklonio u kaštel Sušicu Đurđevac (“castrum Zwischa Zenthgyurgh”). Kaštel je potom osvojen i vjerojatno razrušen, a Stjepan se uspio izvući iz utvrde i pobjeći. U povelji kralja 1405. godine spisane u Budimu, opet se spominje “Su-sych Szent Gyorgy”. U oba slučaja navedeno je dvojno ime – Sušica Đurđevac. Ovi podaci stvaraju nedoumicu, točnije, nije poznat razlog korištenja dvojnoga imena. Pretpostavka je da se zbog određenog razloga sjedište vlastelinstva preselilo iz Sušice u Đurđevac, no jačih dokaza o tome zasada nema. Naznaka je možda listina iz 1425. godine u kojoj se spominje “Zwsycha am loco veteris castris”, odnosno Sušica sa starim gradom, što znači da je kaštel razrušen, no postoji posjed i selo. Potom se Sušica navodi kao selo (1439.), župa (1501.) sa župnikom Tomašom, a prema popisima poreza iz 1507. godine, Sušica je vesnikat đurđevečkoga vlastelinstva od 20 poreznih dimova, dok župnik drži mali posjed od dva dima.

Budući da je Pavleš posljednji koji se pozabavio Sušicom, smatram da je obuhvatio sve raspoloživu literaturu iz koje se može zaključiti – da se srednjovjekovna Sušica vrlo često spominjala, no danas nemamo vjerodostojnih podataka koji bi ukazivali na njezinu točnu lokaciju. Lovrenčević i Cvekan smatraju da se utvrda iznad Svete Ane najprije zvala Thyboninecz, no Pavleš pobija tu tvrdnju popisima poreza s početka 16. stoljeća u kojima je Tiboninec naveden u kotaru Rača, a Sušica u kotaru Komarnica. Dakle, ovo su dvije sasvim različite utvrde. Dakako da su neki povjesničari Sušicu smještali, odnosno poistovjećivali sa selom sv. Jurja, upravo zbog spominjanja dvojnoga imena. Po svemu sudeći, Sušica je vezana uz srednjovjekovni istoimeni potok koji prolazi kroz Svetu Anu i spušta se prema današnjem Đurđevcu. Na to nam ukazuje današnji toponim *Sošice*, a to je polje između ceste Đurđevac – Šemovci i današnjega Svetojanskog potoka koji teče istom trasom. Posebno treba napomenuti i trasu nekadašnje antičke ceste Mursa – Poetovio koja se pružala povišenijim dijelovima, od istoka prema zapadu. Antičke ceste svakako su se koristile i u srednjem vijeku, a pogotovo u ovom području jer je nizina tada još uvijek bila pod močvarama. Gledajući šire svetojansko područje ona je išla od zaravnjenog dijela brijega blizu Budrovca, zvanog *Šarampul*, zatim prema brijegu *Staro selo* (kota 161) kraj Čepelovca, dalje se pružala sjeverno od Mičetinca, između groblja i kote 156, potom preko kote *Lešćan* (152,8) na kotu *Careva glavica* (158,5), pa do brijega kraj Šemovaca, na kojem je danas groblje.¹⁷ Upravo s brijega *Careva glavica*, koji je poput veće za-

¹⁷ Branko BEGOVIĆ, Prilog poznavanju starih putova i naselja u Podravini, Podravski zbornik 86, Koprivnica 1986., str. 144.; Goran JAKOVLJEVIĆ, Arheološka topografija Bilogore – antički period,

ravni, spušta se cesta u udolinu prema današnjoj Svetoj Ani. Taj je brijeg nekada bio važno raskrižje putova, jer se odatle pružala cesta na zapad prema Prodaviću, druga prema današnjim Šemovcima i zaleđu Bilogore, treća na istok prema Slavoniji, a četvrta na sjever prema obližnjemu selu Sv. Jurja. Da je Sušica bila u neposrednoj blizini potvrđuje i popis naselja iz 1439. godine u kojem se navodi selo Sušica u kojem je malta. Dakle, selo je na rubu vlastelinstva i iz njega se pružao put, ili u pravcu današnjeg Bjelovara ili preko šume u smjeru današnjega Velikog Trojstva. Jedino je tu cesta mogla napuštati vlastelinstvo. Da je granica podravličko-đurđevčkoga vlastelinstva prolazila ovim područjem potvrđuje nam opis međa spomenutoga vlastelinstva u ispravi od 20. srpnja 1267. godine.¹⁸

Slijedeću dilemu glede ovoga prostora donosi kanonska vizitacija iz 1615. godine u kojoj stoji da je vizitirana crkva “Sancti Johannis de Susicza”, ali i crkva “Sancti Martini de Susicza”. Crkva sv. Martina se kasnije ne spominje, ali je činjenica da se nalazila u neposrednoj blizini, možda čak na brijegu s desne strane sela, u što vjeruju mještani, ili na samome brijegu *Careva glavica*, na čijem je raskrižju na karti đurđevčke pukovnije iz 1782. godine ucrtan križ. Taj križ upućuje na postojanje raspela ili poklonca, koji možda predstavlja postojanje kakve prijašnje kapele. Ako imamo u vidu strašnu poplavu u Svetoj Ani koja se dogodila 1895. godine, zašto ne bi postojala mogućnost i ranijih poplava, koje su mogle otjerati malobrojne žitelje na brijeg gdje su podigli crkvicu. Sve u svemu, svi dosadašnji podaci stvaraju bezbroj dilema i pretpostavka koje će pričekati daljnja arhivska i arheološka istraživanja te prikazati jasniju sliku smještaja Sušice.

Sveta Ana u krajiško doba

Najraniji podatak o spominjanju imena Sveta Ana nalazimo na Wincklerovoj karti granica Varaždinskog generalata iz 1639. godine, uz koje je oznaka za crkvu.¹⁹ U kanonskim vizitacijama ono se pak spominje 8. listopada 1658. godine kada je zagrebački kanonik i komarnički arhiđakon Andrija Vinković obilazio svoje župe. Između ostalog, navodi da je u Sošicama bila crkva koju Osmanlije nisu porušili, ali ne zna točno je li bila podignuta u čast Uznesenja Blažene Djevice Marije ili sv. Ane.²⁰ Čudno je kako kanonik dvoji komu je crkva posvećena – zar mu tu informaciju nije mogao dati đurđevčki župnik koji je zasigurno trebao znati taj podatak, budući da je ona pripadala njegovoj župi? Vizitator kanonik Matija Leder, koji se u Đurđevcu zatekao 14. veljače 1680. godine, zapisao je u

Bjelovarski zbornik 90, Bjelovar 1990., str. 117.

18 Ranko PAVLEŠ, Koprivničko i đurđevčko vlastelinstvo, Koprivnica 2001., str. 255.

19 Ivica ZVONAR, n. dj., str. 12.

20 Paškal CVEKAN, Đurđevac kakav nije viđen, Đurđevac 1991., str. 95.

izvještaj da se na području đurđevečke župe nalazi šest sela sa 457 kuća: Gjurgjevec (206), Brvci (100), Šemovec (65), Kalinovec (50), Mičetinec (20) i Čepelovec (17).²¹ On Svetu Anu kao naselje uopće ne spominje. Iz toga slijedi zaključak da je na Wincklerovoj karti ucrtana samo crkva sv. Ane, dok naselje još nije bilo formirano. Zbog toga kanonik Vinković nije znao komu je crkva posvećena, jer ju ni đurđevečki župnik nije redovito obilazio, budući da nije bilo žitelja oko nje. Cvekan smatra da bi smještaj Svete Ane odgovarao naselju Sušica koje je postojalo prije osmanskih provala na područje đurđevečkoga vlastelinstva. Potkrjepljuje to zapisom arhiđakona Tome Augustića od 20. rujna 1700. godine u kojem stoji da se te godine u mjestu Sošice nalazila nova kapela sv. Ane. Prema tome, i ona stara također je bila posvećena sv. Ani, a ne u čast Blažene Djevice Marije, kako je dvojio kanonik Vinković 1658. godine. Njegove su sumnje bile zbog toga što je na oltaru bila i slika Blažene Djevice Marije. Dakle, Augustić izjednačuje Sušicu i Svetu Anu i tako potkrjepljuje naše pretpostavke da je Sušica u stvari Sveta Ana.

Za kapelu kaže da je zidana od temelja, stavljena pod krov i nedavno pokrita. Uz nju je prigradena drvena sakristija, te ima oltar sa slikama sv. Ane i Blažene Djevice Marije; od predmeta srebrni pozlaćeni križ s pliticom, drugi srebrni križ i pet kažula s potrebitom rubeninom, a posjeduje tri rajnska forinta, sedam forinti na dugu i četiri vjedre vina. Brigu oko kapele vodio je Andrija Franjo pl. Hriško. Mise su se služile na Anino, te u korizmi prigodom crkvene ispovijedi i pričesti.²² Na kraju opisa stanja đurđevečke župe kanonik Augustić donosi popis kućedomaćina u Đurđevcu, Šemovcu i Kalinovcu. To je učinio i za Svetu Anu, no nju ne navodi kao selo "pagus", što je slučaj kod Šemovca i Kalinovca, već su kućedomaćini navedeni u đurđevečkom popisu. Naznačio ih je "in Ane", odnosno u Ani, to jest, kod kapele sv. Ane. Prema tome, Sveta je Ana kao naselje tada bila sastavni dio tadašnjega đurđevečkog naselja jednako kao i Brvce, jer su prvi stanovnici sela bili Đurđevčani. To su (kućedomaćini): Vrban Tkalec, Stjepan Špoljar, Andrija Franjo Heriško, Martin Hasnić, Daniel Tešanj, Martin Sok, Jana Čizmešija, Šimon Temličar, udova Lebočkina, Mate Balaškov brat, Matan Marenić, Andraš Janičin sin, Mihok Horvat, Mihelin Špoljar, Štef Farkašić i Đurok Brandar.²³ Danas u selu nije prisutno niti jedno od navedenih prezimena.

Približno isto piše i kanonik Grga Šabarić 1710. godine, koji spominje kapelu sv. Ane koja je podignuta prije devet godina na istoimenom brežuljku. Dobila je zidanu menzu za koju je stolar izradio i pozlatio oltar. Uz prijašnje podatke dodaje i to da je posjedovala portatile (kamen u kojem su moći svetaca), misal, kao i ral zemlje u polju prema Mičetincu.²⁴ Šabarić je vizitirao đurđevečku župu i

21 Rudolf HORVAT, *Povijest Gjurgjevca*, Zagreb 1940., str. 20.

22 HORVAT, n. dj., str. 24-25.

23 *Protokoli Komarničkog arhiđakonata*, 91/III, str. 220, Nadbiskupski arhiv u Zagrebu

24 HORVAT, n. dj., str. 32-33.

1714. godine, te također spominje kapelu koja posjeduje 20 rajnskih forinti i 10 vjedara vina, a na skrbi nekog Andrije Radmana.²⁵ Budući da je nova kapela sv. Ane podignuta 1701. godine, može se zaključiti da je selo Sveta Ana formirano posljednjih godina 17. stoljeća ili na samom prijelazu iz 17. u 18. stoljeće, a da je Andrija Franjo pl. Hriško bio osnivač sela, jer je kao plemenitaš zasigurno bio vojni časnik koji je brinuo o kapeli i selu. Tako je podignuta i Sveta Ana koja je nakon osnutka Đurđevečke pukovnije 1756. godine pripala pod virovsku kape-taniju.

Kanonik Gabrijel Juraj Bisticaj 1733. godine svojim zapisom sasvim nam jasno potvrđuje već formirano selo ("pagus Sveta Ana"). Opisujući što sve đurđevečki župnik Nikola Demšić ubire od lukna svojih župljana, navodi da u Svetoj Ani dobiva po jedan osmak žita. Za kapelu kaže da je podignuta na starim ruševinama, svetište je zidano, a kapela je drvena s pet prozora. Svetište je osvođeno i oslikano kao i kapela, a podignut je i tornjić sa zvonom od 90 libra. Glavni oltar je na dva kata sa slikama sv. Ane i Blažene Djevice Marije. U gornjem je dijelu također slika, ali ne navodi koga ona prikazuje. Slike su između dva stupa. Spominje i oltar sv. Mateja koji je obojen i pozlaćen. Između dva stupa je slika spomenutog sveca, a gore slika Bogorodice. Kapela posjeduje srebrni pozlaćen kalež. Za selo piše da je "in Kossana dicta", to jest, da se nalazi u takozvanoj Košani.²⁶ Košana je, po svemu sudeći, današnji lokalni toponim *Košanja (Košinja)*, jer žitelji Svete Ane i Šemovaca danas tako zovu livade koje se nalaze među šumama nedaleko sela. Na kraju njegova zapisa slijedi popis 16 kućedomaćina. Rukopis je čitljiv, osim jednoga imena koje je zamrljano tintom: Mihok Andrašinkin, Jakop Marković, Mara Zidar, Mikić (ime nije upisano), Blaž Stompak, Đurok Veverić, (?) Miletić, Matok Miletić, Ivok Pintarić, Andraš Zidar, Mihok Pirika, Ivanec Dolenc, Ivan Marković, Jakop Marković, Đurok Škrinjar i Jozef Kolar.²⁷ Dakle, od prvih naseljenika nije se zadržala niti jedna obitelj. Prema demografskom radu Stjepana Krivošića glede Podravine i izračunatoga prosjeka broja ukućana na području Đurđevečke pukovnije, može se reći da je Sveta Ana 1733. godine imala oko 130 stanovnika.²⁸

Iz toga vremena imamo i prvi opis sela i okolice koji se nalazi u popratnom tekstu jozefinske vojne topografske karte Đurđevečke pukovnije čija je izmjera obavljena 1781. i 1782. godine. U njemu stoji da je Sveta Ana udaljena četvrt sata od Mičetinca, sat i tri četvrt od Đurđevca i Velikog Trojstva, te puni sat od Malog Trojstva. Potok se zove Svetojanski jarek i ne teče stalno, ali mu je tok za

25 Isto, str. 34.

26 CVEKAN, n. dj., str. 97.

27 Protokoli Komarničkog arhidakonata, 94/VI, str. 40, Nadbiskupski arhiv Zagreb

28 Njegov rad obuhvaća period od 1659. do 1859. godine, a zasniva se na podacima kanonskih vizitacija i matičnih knjiga pojedinih podravnih župa. Stjepan KRIVOŠIĆ, Stanovništvo Podravine 1659 – 1859. godine, Podravski zbornik 83, Koprivnica 1983.

jakih pljuskova vrlo brz. Na prolazu kroz selo potok je dva koraka širok i tri stope dubok (nešto manje od metra). Na Šemovečkim senokošama (livade na početku udoline) proširuje se i čini ih močvarinama, no za jakih vrućina brzo se osuši. Spominje se i obližnja šuma Reka s velikim stablima, koja je gusta i puna provanija. Put prema državnom drumu Đurđevac – Šemovci ide udolinom, a za vlažna vremena postaje veoma blatnjav, dok se ljeti osuši. Put prema Mičetincu vrlo je strm i uzak tako da se kola ne mogu mimoići. Na karti je ucrtano 16 kuća, drvena crkva i mlin na potoku, ali nema oznake za kakvu gradinu na brijegu iznad sela. Za pretpostaviti je da je bila razrušena, i kao takva bez strateške važnosti za vojsku – stoga i nije bilo razloga da ju mjernici ucrtaju na kartu.²⁹

Svetu Anu spominje i kanonik David Ivan Pizeti 12. rujna 1787. godine, koji piše da selo ima 15 kuća, 24 ženidbena para, i 127 duša, odnosno, 91 odraslu osobu i 36 djece. Kapela je poluzidana, svetište drveno, a ostalo je zidano. Primjećuje da kapela vapi za obnovom jer je u dosta lošem stanju.³⁰ Budući da je selo spadalo pod đurđevečku župu dotaknuo ga se 1825. godine u župnoj spomenici i đurđevečki župnik Franjo Milinković, u kojoj kaže da selo broji 14 kuća i 137 duša. Piše da je kapela zidana, ima oltar, sakristiju, toranj i jedno zvono. I on tvrdi da iznad sela postoje ruševine staroga grada.³¹ Iz zapisa Ferde Rusana doznajemo da je Raimund (Radoslav) Tarbuk, zapovjednik đurđevečke satnije, u selu posjedovao imanje. Rekao bih da se to odnosilo na vinograd, jer su krajiški časnici tada posjedovali vinograde u tom kraju. Rusan se na imanju zatekao 1. kolovoza 1847. godine na proslavi krštenja Tarbukove kćeri Ane, kad je bilo i proštenje u selu. Njoj u čast spjevao je pjesmu “Svi jezici, sva čutenja živim bdijte glasom”.³² Prema virovskoj župnoj spomenici, Sveta Ana je zajedno sa Šemovcima 17. veljače 1868. godine ušla u sastav virovske župe, a u župnoj spomenici virovski župnik Martin Šantuš navodi, da je selo tada imalo 72 kuće i 249 stanovnika. Zanimljivo je da je župnik Šantuš te godine svojim kapelanima, Franji Pavloviću i Franji Periću dao, za danas neobičnu dozvolu, koju je i zapisao. Ona se odnosila na čin pričešćivanja, to jest, dozvolio je da vjernici, već prema želji, smiju popiti i malo vina. Spomenica još donosi podatak da je 1870. godine neka Marta Časka rođena Vaberen za crkvu izvezla oltarnik, dva jastuka i pantljiku za zvono kod sakristije. To je zvono kupio Leopold Grivić, časnik virovske satnije, a ukupni trošak iznosio je 200 forinti.

29 Mirko VALENTIĆ / Ivan HORBEC / Ivana JUKIĆ, Hrvatska na tajnim zemljovidima XIII. i XIX. stoljeća – Đurđevačka pukovnija, Zagreb 2003., karta-sekcija 8, str. 193-194.

30 HORVAT, n. dj., str. 55.

31 Paškal CVEKAN, Virje, Virje 1976., str. 107.

32 KOLAR DIMITRIJEVIĆ, n. dj., str. 42-43.

Današnja kapela sv. Ane

Današnja kapela sv. Ane smještena je usred sela na blago povišenom humku s desne strane potoka. Paškal Cvekan ovako ju opisuje: "Jednobrodna je građevina, zidana, 15 metara duga i 8 široka. Ima polukružno svetište u kojemu se sada nalazi tirolski oltar. Nad fasadom je mali zvonik i jedno zvono. Sakristija je uz svetište s druge strane. Pri dnu kapele je mali drveni kor. Stara slika sv. Ane je sačuvana, i kad bi se osvježila bila bi ljepša od one sad na oltaru. Uokvirena je u pozlaćenom ramu koja je na jednom dijelu oštećena. Kapela ima jedan mali kalež i ciborij. Ciborij je nabavio župnik Josip Hiter 1888. godine za 25 forinti."³³

Brojnim milodarima i radom svih mještana kapela je potpuno obnovljena 1936. godine; krov i toranj su zamijenjeni novim hrastovim, a pokrivena je crijepom i bakrom. Na vrh tornja postavljena je bakrena kugla i pozlaćeni križ od kovana željeza. Radovima je upravljao mjesni građevni odbor prema nacrtu R. Horvatina, inženjera Građevne sekcije u Bjelovaru. Tom prigodom spisana je spomenica (tri lista) i stavljena u bakrenu kuglu. Pronađena je 2000. godine kada su mještani obnavljali toranj kapele. Dokument je dijelom propao zbog vlage, pa je na više mjesta nečitljiv. Zbog toga je dan na restauraciju, a potom uokviren (svaki list posebno) i postavljen na zid kapele. Spomenica je spisana 10. srpnja 1936. godine, a spominje i Milinkovićeve podatke o selu. U tekstu je naglašeno da selo često stradava od poplava – žitelji su po narodnosti Hrvati i živo sudjeluju u hrvatskome seljačkom pokretu kojeg predvodi vođa dr. Vlatko Maček. Na kraju trećega lista potpisani su: Mijo Holjak, glavar seoske zajednice, Stjepan Miloš, mjesni starješina, zvonar Stjepan Račan, Ivan i Bartol Račan, članovi građevnog odbora, te Bolto Bukovčan, Stjepan Miloš i Petar Račan, sabirači milodara. Također je navedeno i rukovodstvo mjesne organizacije Hrvatske republikanske seljačke stranke³⁴: predsjednik Valent Matković, te odbornici Đuro Matković i Bartol Miletić, tajnik i blagajnik. Uz njih spominju se i Jakob Miletić, crkveni tutor, te Ivan Posavec iz Đurđevca, izvođač limarskih radova. Ostali izvođači radova nisu navedeni.

U kapeli se danas nalazi misal iz 1729. godine (*Misale Romanum, Venetiis MDCCXXIX.*) kojeg su mještani uspjeli spasiti nakon poplave 1895. godine, a sačuvana su i dva stara molitvenika. Jedan potječe iz 1887. godine (*Manuale ritualis in usum cleri regularis et saecularis totius Bosniae et Hercegovinae, graecii, typis soc. styriae*), a drugi iz 1884. godine (*Život katoličke crkve ili maleni goffiné, kratko tumačenje svetih vremena, otajstvenih svetkovina, nedjeljnih i svetačkih evangjelja,*

³³ CVEKAN, Virje, str. 107-108.

³⁴ Prema Šadeku, mjesna organizacija HRSS-a osnovana je 1924. (Vladimir ŠADEK, Molvarske Podravina i druge teme, Molve 2008., str. 121.), a prema Velagiću 1919. godine (Savo VELAGIĆ, Matija Krog i radnički pokret u Đurđevcu i okolici, Podravski zbornik 83, Koprivnica 1983., str. 41.)

sredstava spasenja, kao i najznatnijih obreda u crkvenoj godini, Zagreb). Uz njih je i treći molitvenik bez korica i naslovnice, po svemu sudeći iz prve polovice prošloga stoljeća.

Slijedeća temeljita obnova kapele obavljena je 1968. godine za virovškoga župnika Ivana Vragovića, 1974. je napravljena fasada, a posljednja je počela 2000. godine, kada je obnovljen toranj, 2001. krovnište, 2003. interijer, a 2004. godine vanjska fasada te uređen okoliš.

Velika poplava 1895. godine

Svetu je Anu u četvrtak 6. lipnja 1895. godine zadesila velika nesreća. Oko 10 sati uvečer dogodio se strašan dvosatni prolom oblaka s vjetrom i tučom u široj okolici sela. Silno nevrijeme zahvatilo je susjedne Šemovce, ali i Virje. Većina je usjeva na tom području uništena, a u Virju je grom udario u više kuća. Stradala je i župnikova štala u kojoj je grom ubio dvije krave. O toj velikoj katastrofi za tako malo selo doznajemo iz članaka virovškoga *Podravca* koji je o tome pisao u nekoliko navrata, a i *Hrvatska* se javila kratkom viješću. Nesreću spominje i Đurđevčan Tomo Jalžabetić u svojem etnografskom zapisu o Đurđevcu koji se čuva u arhivu Odsjeka za etnologiju HAZU-a u Zagrebu.

Od silne je kiše prema selu nahrupila velika količina vode s okolnih brjegov. Nadolazeća voda doslovce je odnijela skoro cijelo selo, odnosno kuće i gospodarske zgrade. Snažna bujica odnesla je cijeli mlin sve do državne ceste prema Virju, gdje se zaustavio ispred mosta. Zbog velike količine mulja, granja i dijelova građe, pred mostom se stvorio čep, pa se voda prelila iz potoka i poplavila okolna polja. Jalžabetić spominje i dva telca koji su plutali zavezani za jaslje, te se zaustavili kod jedne vrbe. Voda je nadošla tako brzo da mještani skoro ništa nisu uspjeli spasiti od vlastite imovine, a neki ni vlastite živote. Po kućama, koje su ostale čitave, voda je narasla do 1,5 m visine. U kapeli su sve stvari bile uništene, a voda je tekla kroz prozore. Razorena su dva mlina, a svi okolni vinogradi poharani tučom. Smrtno su stradale četiri žene koje su mještani kasnije prenijeli u kapelu. Do temelja je srušeno 20 kuća, 35 ih je znatno oštećeno, dok su čitave ostale samo tri kuće koje su bile podignute na povišenom terenu. Jalžabetić pak spominje 50 srušenih kuća i četiri cijele, dok su u *Hrvatskoj* spomenute dvije cijele kuće.

Mara Matković (40 g. stara, žena Franje Matkovića; kbr. 7) uspjela je djecu odnijeti na tavan pa je sišla dolje, no voda ju je odnesla te se utopila. Pronašli su ju zaglavljenu među nekom građom. Djecu je jednako spašavala i Dora Račan (38 g. stara, žena Petra Račana, kbr. 33) koja je također nastradala. Popevši se na tavan voda je odnesla dio kuće na kojem se nalazila, dok su djeca ostala na tavanu dijela kuće koji je ostao čitav. Uz svu silnu vodu sijevale su i munje tako da je od

groma usmrćena Treza Račan³⁵ (39 g. stara), žena nekog kokošara, dok se klečeći molila u kući. Jednako je stradala i sedmogodišnja Marija Kolar³⁶, kćer mlinara Štefe (kbr. 53). Ostalo troje djece jedva je uspio spasiti. Od istoga groma stradao je i mladić Luka Holjak, srećom, preživio je. Pogođen je i jedan konj kojeg su morali priklati jer ne bi preživio. Prema *Podravcu*, utopile su se tri krave i sva perad u selu. Čuvši za nesreću u selo su odmah pristigli općinski načelnik iz Virja i povjerenstvo kotarske oblasti u Đurđevcu. Od glavne ceste došli su pješice jer se kolima nije moglo zbog silnoga blata i vode.

Uvidjevši nastalo stanje kotarska je oblast predložila seljanima da se isele, no oni su to bez imalo razmišljanja odbili. Ubrzo se prišlo prikupljanju pomoći za nastradale kako bi mogli prionuti obnavljanju sela. Prva je priskočila đurđevačka Imovna općina s 300 forinti, ogrjevnim drvom i svom potrebnom građom iz svojih šuma. Također je naredila da se očisti i produbi Svetojanski potok na račun šumske štete koju su mještani dugovali Imovnoj općini (oko 1.000 for.). Župan je pak obećao da će se založiti kod zemaljske vlade za pomoć. U dogovoru je s mještanima odlučeno da se 15 kuća koje leže pod strmim brijegom ne grade na istom mjestu, već da se presele na lijevu stranu potoka kako bi se izbjeglo moguće buduće stradavanje. Imovnoj općini pridružila se i *Prva podravska štedionica* u Đurđevcu, koja je obećala četiri mjesečne kamate uz produljenje mjenica koje su Svetojančani založili za već otprije posuđeni novac. Odmah se prišlo i prikupljanju novca po općinama tako da se prikupilo 263,78 forinti i 11 hektolitara žita. Odazvale su se sve općine: Kloštar (16,54 for.), Fredinandovac (7 for.), Podravske Sesevete (14,60 for.), Molve (38,30 for.), Pitomača (5 for.), Đurđevac (52,50 for.) i Virje (77,35 for.). Virovsko općinsko vijeće votiralo je oko 1.000 forinti. Od Đurđevčana pomogli su slijedeći: odvjetnik Iso Lichtenberg, Adolf Fogl, kotarski inženjer (oba po 3 for.), Milan Brezinščak, kotarski predstojnik, župnik Josip Banješ, odvjetnik Andrija Peršić, veleposjednik Martin Starčević, trgovac Josip Kohn, Jelena Španić (svi po 2 for.), Vatroslav Ciganić, općinski načelnik, kapelan Rade Cerovski, M. Židovec, dr. Lujo Harazim, gostioničar Mijo Maitz, Josipa Maitz, Johana Vetter, Stjepan Švedek, Đuro Rađa, sudbeni pristav, Minka Brenner, veleposjednik Josip Zrelec, trgovac Vatroslav Đumbir, Nikola Kovačić, općinski bilježnik, Milan Berdušek, kotarski pristav, Josipa Lauš, Marija Zajček, medicari Ljudevit Zajček i Mijo Mayer, veterinar Rudolf Brusáč, Aleksander Operšal, Petar Pavin, gostioničar Ivan Janković, Edmund Klinger, Ana Grdan, trgovac Jurislav Jančijev, ljekarnik Tomo Brumec (svi po 1 for.), učitelj Franjo Španić, Matija Vedriš, Matija Šljivarić, Šandor Hegedić, Peroslav Ljubić, Ernest

35 Virovski *Podravec* piše da se Treza prezivala Ovčar, dok u Matici umrlih virovske župe stoji Treza Račan.

36 U Matici umrlih virovske župe stoji podatak da se djevojčica zvala Evica Kolar, i da je imala 6 godina.

Grabarić, kotarski pristav i Josip Boroš, štedionički službenik (svi po 50 novčića). U rujnu je još pristigla pomoć iz Virja (800 for.), županija je dala 25 forinti, a bjelovarsko gradsko poglavarstvo 50 forinti, koje su prikupili na zabavi koju su organizirali u tu svrhu.³⁷

Poplavu u kratkim crtama spominje i županijski izvještaj za 1895. godinu koji je nedosljedan u odnosu na *Podravac* jer, kaže da je porušeno tek nekoliko kuća, dok za Svetojanski potok navodi ime Čistina. Izvještaj donosi i županovu naredbu da se potok očisti i produbi, na što je utrošeno 538 težaka koji su iskopalili 1.615 m³ zemlje. Poplavu je spomenuo i Franjo Matica, ravnajući učitelj šemovečke škole, koji također navodi da je porušeno tek nekoliko kuća. On pak Svetojanski potok naziva Hotovicom.³⁸

Sveta Ana nije bila pošteđena ni 1902. godine kada se dogodila manja poplava.³⁹ Mještani također spominju i veliko nevrijeme koje je zadesilo selo 1935. godine pred blagdan Velike Gospe prilikom kojeg je voda opet poplavila selo. Padao je i led praćen snažnim vjetrom koji je dijelom raskrio krov kapele pokriven drvenom šindrom. Zbog toga je iduće godine i pokrenuta njezina obnova.

Narodne predaje

Iz bogate i burne povijesti svetojanskoga kraja narod je iznjedrilo nekoliko narodnih priča koje sam čuo u selu. U mještana postoji vjerovanje da je selo nastalo nekad davno, kad je prilikom ispaše jedno govedo rogovima izvadilo iz obronka brijega kip sv. Ane, nakon čega su ljudi napravili kapelu i tu se naselili. Slijedeća priča vezana je uz utvrdu u koju se sredinom 13. stoljeća sklonio ugarski i hrvatski kralj Bela IV. bježeći pred nadirućim Mongolima prema jugu. Mongoli su ga napali, a prilikom bijega je jedna žena iz njegove pratnje, da li supruga ili kćer, bacila zlatni lanac u neki bunar. Druga pak priča također se odnosi na bunar u koji je carica Marija Terezija, prolazeći ovim krajem, bacila u bunar zlatni prsten.⁴⁰ Da su Mongoli bili prisutni u ovom kraju svjedoči nam i narodna priča o spomenutom brijegu *Careva glavica*. "Na Jablanovu polju (op. a. danas predio zvan *Jablanovec*), između Virja, Gjurgjevca i Šemovca stoje dva okrugla brežuljka, jedan nazvan Careva glavica, o kojih se priča, da su tu zatrpana trupla pobijenih na istom polju pasoglavah (Monogolah i Tatarah) i njihova cara (pravojvoda Baturkan), – što se slaže s govorom modruškog biskupa Šimuna Kožičić-Benje o održanim godine 1516. i spomenutim u djelu: *Borba Hervatah s Mongoli i Tatari od*

37 *Podravac*, br. 12, 15. VI. 1895.; br. 13, 1. VII. 1895.; br. 14, 15. VII. 1895.; br. 16, 15. VIII. 1895.; br. 17, 1. IX. 1895.; *Hrvatska*, br. 152, 1. VII. 1895.

38 *PODRAVEC*, n. dj., str. 209.

39 *Podravac*, br. 16, 15. IX. 1902.

40 Kazivač Đuro Miloš (rođ. 1940.), Sveta Ana 7.

Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, str. 46.”⁴¹ U prilog ovoj priči ide i uzvisina zvana *Tatar*, koja se nalazi s lijeve strane početka svetojanske udoline, a preko koje vodi put od đurđevčkih vinograda do ceste koja vodi u selo. Sve ove narodne priče, odnosno predaje, imaju u sebi i nešto istinitoga, a to je da su Mongoli, odnosno Tatari, pustošili ovim krajem i da se nisu bez razloga zatekli u ovom prostoru. Taj razlog su mogli biti samo nekakva utvrda ili naselje, odnosno ljudi koji su tu obitavali.

Učitelj Andrija Jendrašinec

Od značajnijih osoba koje su rođene u Svetoj Ani doznao sam samo za učitelja Andriju Jendrašinca, Matu Pajtaka⁴², kotarskog šumara u Sv. Ivanu Zelini i Đurđevcu i Katicu Račan ud. Domović (rođ. 1967.), oftalmologinju iz Koprivnice. Andrija Jendrašinec rodio se 19. listopada 1877. godine, a školu je polazio u Virju, gdje je s odličnim uspjehom završio nižu i višu pučku školu. Budući je bio iz siromašne obitelji nije imao mogućnosti za daljnje školovanje, pa su (vjerojatno učitelji) pronašli mecenu u veletrgovcu Jurju Ružiću iz Rijeke koji se obvezao pomagati njegovo školovanje za učitelja s 12 forinti godišnje. Iz nepoznatih je razloga od 1889. godine daljnju brigu umjesto Ružića preuzeo Đurđevčan Martin Starčević, tada kotarski šumar Imovne općine đurđevačke, a kasnije veleposjednik, dok su ga novčano pomagali i mještani Virja i Đurđevca (prikupili 26 for.). Učiteljsku školu završio je 1903. godine u Zagrebu, te se iste godine odmah zaposlio kao privremeni učitelj u Šušnjarima kraj Križa, gdje je postao pravim učiteljem. Tu je učiteljevao do 1913. godine, a potom je na svoju molbu otišao u Predavac kod Bjelovara gdje je 19. svibnja postao ravnajući učitelj. U Predavcu je službovao sve do svoje smrti. Za njegova boravka u Predavcu ograđena je škola i školsko imanje s vrtom, prekrivene školska zgrada i gospodarski objekti, dok je sam vodio i održavao školski vrt, a hranio je i školske krave. U listopadu 1921. godine obolio je od sušice, pa je nadalje službovao s prekidima koristeći bolešničke dopuste. Teško bolesnoga zadesila ga je još jedna nesreća. Krajem 1922. godine došlo je do veće zaraze djece šarlahom od čijih posljedica mu je umro sin Vladimir (23. studenoga), koji je pohađao 5. razred i bio najbolji učenik u školi. Da nesreća bude još veća, umro mu je i mlađi sin Branko (3. prosinca), polaznik drugoga razreda. Shrvan tugom i vlastitom bolešću vukao se na učiteljskoj službi do kraja 1924. godine kada je zbog bolesti umirovljen. Uz sve te tegobe, pojedini

41 Miestopisni riečnik Kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, uredio Vinko SABLJAR, Zagreb 1866., str. 539. Istu priču nalazimo i u: Josip HAJDUKOVIĆ, Pjesme, Zagreb 1909., str. 111. i Hrvatske novine, br. 26, 30. VI. 1910.

42 <http://imenik.sumari.hr>

mještani, članovi školskoga odbora, htjeli su ga se riješiti uz optužbe da će zaraziti svu školsku djecu, ne znajući da bolest nije prenosiva. Bilo je to djelo mjesnog gostioničara kojem se Jendrašinec zamjerio jer nije zalazio u njegovu gostionicu. Sa suprugom je odselio (11. studenoga) u Bjelovar u novosagrađenu obiteljsku kuću. Umro je relativno mlad u 47. godini života (15. studenog) od posljedica bolesti, uživajući u svom domu svega nekoliko dana.

Još kao učenik, u Virju je počeo pisati domoljubnu i religioznu poeziju koju je objavljivao u virovskom *Podravcu*, *Hrvatskom narodu* (1897.), *Glasniku sv. Josipa* (1894., 1900., 1907.), te *Pobratimu* (1898. – 1899.). Kasnije je pisao poučne priče i crtice s motivima i temama iz pučkog praznovjerja, koje su nastale prema usmenom kazivanju njegovih mještana. Objavljivao ih je u *Hrvatskoj danici* od 1904. do 1907. godine. Kritičku raspravu održanu na županijskom učiteljskom zboru u Bjelovaru 1908. godine o neprimjerenosti nastavnoga gradiva i metodičkim nedostacima pučkoškolskih udžbenika izdanih na temelju nastavne osnove iz 1905. godine, te članak o potrebi boljega osmišljavanja nastave prirodopisa u pučkim školama, objavio je u periodiku *Škola* (1909., 1913.). Bio je aktivan i na području pedagogije. Na skupštini Učiteljskoga društva grada Bjelovara i bjelovarskog kotara, 5. lipnja 1919. godine, izabran je za tajnika društva i delegata Skupštine Saveza hrvatskih učiteljskih društava, a 1921. godine i za predsjednika društva.⁴³

Stanovništvo

Osim Krivošića, podatke o broju žitelja donio je i Cvekan, a preuzeo ih je iz šematizama Zagrebačke nadbiskupije (1872. god. – 256 stanovnika, 1882. – 280, 1900. – 306, 1912. – 349). Iz priložene tablice uočljivo je da se podatak za 1900. godinu ne poklapa s podatkom za istu godinu iz šematizma koji bilježi 47 duša više. Isto tako je neobičan i podatak za 1910. godinu kad je selo brojilo 208 stanovnika, dok Cvekan navodi za 1912. godinu čak 69 duša više, što je veliko povećanje za tako malo selo u roku od dvije godine, bilo novorođenih ili novodoseljenjih.

Jedan interni popis stanovništva dobio sam na uvid od Ivica Jankova, kojeg je spisao o Božiću 1996. godine kad je bio u pratnji virovskoga kapelana koji je blagoslivljao kuće u selu. Tom prilikom poimence je popisao 129 seljana u 37 domaćinstava, od toga 31 bračni par. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2001. godine evidentirano je 128 stanovnika u 50 obitelji, odnosno 40 kuća. Od

43 Školska spomenica škole u Predavcu (1885/6 – 1963/4.), fond 357, br. 39, Državni arhiv Bjelovar; Hrvatski biografski leksikon, sv. VI, Zagreb 2005., str. 461; Podravec, br. 18, 1. V. 1897. i br. 3, 1. II. 1898.

toga je bilo 50,8 % žena, a 49,2 % muškaraca. Zrele populacije bilo je 51,6 %, stare 27,3 %, a mlade samo 21,1 %, što stanovništvo Sv. Ane čini duboko starim. To su slijedeće obitelji: Barbier (1/1), Bukovac (1/1), Bukovčan, Čizmadija (1/1), Dervić (1/1), Ferencak (2/2), Gabaj (1/1), Glavaš (1/1), Henc (1/1), Horvat (1/1), Ivanušec (2/1), Jankov (2/1), Kolar (10/4), Kolar Piskor (1/1), Lepoglavac (10/2), Matan (6/2), Miletić (18/4), Miloš (4/1), Negovac (3/1), Novaković (2/1), Pajdek (1/1), Pajtak (7/1), Pavlović (1/1), Perok (1/1), Racan⁴⁴ (1/1), Račan (36/11), Škrinjar (2/1), Špica (3/1), Tolić (4/1), Tomić (1/1) i Zidar (2/1).⁴⁵ Bio bi preopsežan posao prelistavati sve matične knjige i raditi cjelovitu demografsku statistiku, stoga sam uzeo u obzir sve umrle od 1878. do 1895. godine, da se vidi od čega su ljudi umirali.⁴⁶ U tom periodu umrle su 134 osobe, 51 odrasla i čak 83 djece. Od odraslih, većina je umrla od starosti, dvoje u nesretnom slučaju, a ostali od raznih bolesti, a najviše od sušice, vodene bolesti, te upala pluća, crijeva i mozga. Djeca su najčešće umirala kao novorođenčad, desetoro njih do jednog dana, a 24 do jednog mjeseca starosti. Do jedne godine starosti umrlo je 21 dijete, a 29 njih stari više godina, prosječno do dvije godine starosti. Uzrok smrti najčešće su bili: difterija, kozice, gliste, kašalj, crni mjehur, griža, grčevi, frast i guša. Očito je da je smrtnost djece bila velika, no slična situacija bila je i u drugim mjestima. Najveći uzroci velike smrtnosti bili su siromaštvo, loša higijena, i slaba zdravstvena obrazovanost. Prometna udaljenost Svete Ane od Virja, gdje je bilo sjedište nadležnih općinskog liječnika i primalje, ne bi se mogla uzeti kao preveliki uzrok smrtnosti, jer je svakom liječniku na području kotara trebalo do dva sata da bi stigao do svakog bolesnika. Međutim, narod nije imao novca za liječnika ili primalju, i nije mu toliko vjerovao. Radije je pozivao seoske vračare, iako nije bilo ozdravljenja.⁴⁷ Bilo je nemali broj slučajeva da roditelji nisu marili za eventualnu smrt djeteta. Jer, ako su bili siromašni i nisu imali puno zemlje dijete im nije odgovaralo, jer bi prilikom ženidbe ili udaje morali dati djetetu dio miraza u gruntu, što bi dotičnu obitelj još više osiromašilo.

Želimo li pratiti mortalitet i natalitet stanovništva Svete Ane moramo se usredotočiti na matične knjige đurđevačke i virovske župe. Naime, selo je isprva pripadalo đurđevačkoj župi, a od 1868. godine virovske. Budući da stare matične knjige đurđevačke župe nisu sačuvane, stanje možemo pratiti tek od 1840-ih godina, no i te su knjige djelomično oštećene, ali restaurirane. Naprotiv, matične knjige virovske župe ostale su većim dijelom sačuvane. Nalaze se na više lokacija:

⁴⁴ Prezime Racan u selu tada nije postojalo, već je to po svemu greška učinjena od strane popisivača ili kod obrade podataka.

⁴⁵ Franjo MALETIĆ / Petar ŠIMUNOVIĆ, Hrvatski prezimenarij, knj. 3, Zagreb 2008., str. 248.

⁴⁶ Matična knjiga umrlih 1878 – 1895. Župa sv. Martina u Virju, Državni arhiv Bjelovar

⁴⁷ Tekst o stanju zdravstva đurđevačkoga kotara 1896. godine napisao je kotarski liječnik Milan Kovačević u *Liečničkom vjesniku* 1897. godine, a objavljen je i u: Đuka TOMERLIN PICOK, *Življeine v (naj)starešem Gjurgjevcu, Đurđevac 1989.*, str. 55-61.

u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu, u Državnome arhivu u Bjelovaru, te u Matičnom i Župnom uredu u Virju. Stanovnici su po svemu bili Hrvati, no u matičnoj knjizi umrlih stoji podatak da su 1879. godine u šumi nedaleko sela živjeli Romi koritari; Jozo i Mara Bogdan (umrla im šestomjesečna kćer Janica), te Petar i Bara Kalanjoš (umro im jednogodišnji sin Stjepan).

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata direktnih ratnih sukoba u selu nije bilo, tako da stanovništvo nije stradalo. Od muškaraca koji su bili pripadnici oružanih jedinica, poginula su njih trojica: Mato Miletić (domobran; okolica Petrinje), Pero Račan (domobran; okolica Tuzle), Martin Matković (rođ. 1921.; poginuo u Mičetincu kao pripadnik Podravskoga partizanskog odreda, a prema kazivaču, ubijen je zbog čestih prelazaka iz domobranstva u partizane, i obratno), dok je Matan Đuro ubijen u bjelovarskom kraju kao civil.⁴⁸

S demografskoga stajališta i iz priložene statistike može se konstatirati da je do kraja 19. stoljeća selo doseglo brojku od preko 300 stanovnika, da bi nadalje iz godine u godinu broj stanovnika lagano opadao, tako da je do danas i više nego prepolovljen. Danak depopulacije odneslo je raslojavanje hrvatskoga sela i odlazak stanovništva u veća mjesta. Zbog toga je u selu ostajalo sve manje mladih, što je rezultiralo smanjenim brojem novorođenčadi. Sedamdesetih godina bilo je dosta mladih u selu, no oni su se, pogotovo djevojke, susreli i s jednim problemom koji je karakterističan samo za mala naselja. Međusobna ženidba dijelom nije bila moguća jer su u selu svi jedni drugima bili nekakav rod, tako da su se djevojke udavale van sela, dok je rijetko koja htjela doći za snahu u selo. Vrlo je malo pak onih koji su doselili u Svetu Anu, odnosi se to na obitelji, snahe i zetove. U posljednje vrijeme u selo su se doselile samo tri hrvatske obitelji koje su za vrijeme Domovinskoga rata izbjegle iz Bosne i Hercegovine. U selu je ostala samo jedna obitelj, dok su se preostale dvije vratile na svoja ognjišta.

Svetojanske crtice

1892. – spominju se Đurđevčan Josip Jančijev (sin Mato umro 1892., a kćer Treza 1893.) i supruga mu Mara. Po zanimanju je bio mlinar, no nije poznato je li vodio svoj mlin ili je radio u kojem domaćem.⁴⁹

1895. – spominje se mlinar Štefan Kolar i žena mu Bara.⁵⁰

1906. – Mato Pintar bavio se sitničarskom trgovinom (14. IX. 1906. – 5. III.

48 Ante DOBRILA / Ivo PIŠKORIĆ / Mato KUDUMIJA, Partizanski dani – zapisi, dokumenti i sjećanja iz NOB-e s područja Đurđevca i okolice, Đurđevac 1964., str. 166.; kazivač Đuro Miloš (rođ. 1940.), Sveta Ana 7.

49 Matična knjiga umrlih župe Virje 1878. – 1895., Državni arhiv Bjelovar

50 Isto.

1911.).⁵¹

1908. – Sveta Ana je registrirano ornitološko promatračko mjesto za divlje grlice, pupavce, kukavice, čvorke, lastavice i bijele pastirice, kojeg vodi Stjepan Smrček, šumar Imovne općine đurđevačke.⁵²

1911. – Petar Miletić bavio se sitničarskom trgovinom (od 29. studena).⁵³

1945. – partizanske jedinice 36. divizije “oslobodile” Svetu Anu.⁵⁴

1951. – Svetojanski su učenici počeli polaziti školu u Mičetincu. Dotad su školu pohađali u Šemovcima do koje su imali jedan sat pješaćenja prečicom. Prilikom otvaranja škole u Mičetincu 1919. godine, mještani su nastojali da im djeca polaze dotičnu školu, ali je virovska općina to zabranila.⁵⁵

1957. – osnovana je omladinska organizacija u selu, koju je vodio Đuro Miloš. On je kasnije bio predsjednik Mjesnog odbora, odnosno Mjesne zajednice (do 1990.), zatim član Savjeta Mjesnih zajednica općine Đurđevac (do 1974.), a od 1976. do 1980. godine i član Skupštine Općine Đurđevac delegiran od Svete Ane, Mičetinca i Čepelovca.⁵⁶

1958. – osnovan Odbojkaški klub *Omladinac*.

1960. – odbojkaši sami izgradili igralište i organiziraju turnire novcem od zabava. Sudjelovali na radničko-sportskim igrama u Đurđevcu.⁵⁷

1962. – Vlado Pajtak, član đurđevačkoga Općinskog vijeća.⁵⁸

1968. – Vlado Pajtak, izabran za suca porotnika u Đurđevcu.⁵⁹

1972. – Đuro Miloš, predsjednik mjesne organizacije SSRN-a.⁶⁰

1972. – iskopan mjesni bunar i uveden vodovod, uređeni nogostupi, postavljene klupe i uređen prostor oko crkve.⁶¹

1974. – asfaltirana cesta do sela i otvoren društveni dom u sklopu kojeg trgovina i sabiralište mlijeka. Trgovine u selu nije bilo od 1946. godine. Mještani su dio novca prikupili sami, a dijelom je pomogla Općina Đurđevac i poljoprivredna zadruga iz Đurđevca. Trgovinu je vodio Đuro Miloš, tada predsjednik Mjesne zajednice Sveta Ana. Tom prilikom uređeno je i selo, a ispred kuća posađeno cvijeće.⁶²

51 Trgovačko-obrtnička komora, Registar trgovaca kraljevske kotarske oblasti u Gjurjjevcu, 40168, Državni arhiv Zagreb

52 Hrvatska ornitološka centrala, VII. godišnji izvještaj, Zagreb 1908.

53 Trgovačko-obrtnička komora ...

54 Zdravko DIZDAR, Pregled organizacionog stanja i rada NOP-a, te društveno-političkih i vojnih prilika u Podravini uoči i u vrijeme oslobođenja 1945. godine, Podravski zbornik 85, Koprivnica 1985., str. 22.

55 Dražen PODRAVEC, Povijest virivskog školstva, Virje 1999., str. 202. i 212.

56 Kazivač Đuro Miloš (rođ. 1940.), Sveta Ana 7.

57 Glas Podravine, br. 22, 4 VI. i br. 31, 6. VIII. 1960.

58 Glas Podravine, br. 42, 13. X. 1962.

59 Đurđevački vjesnik, br. 2, 15. I. 1968.

60 Glas Podravine, br. 43, 27. X. 1972.

61 Isto.

62 Glas Podravine, br. 47, 6. XII. 1974.

1974. – Mjesna zajednica Sveta Ana proglašena je najboljom na području Općine Đurđevac. Osim priznanje dobili i 1.500 dinara.⁶³
1975. – tridesetak seljaka osnovalo Fond solidarnosti koji je bio namijenjen onim seljacima u selu koje bi zadesila kakva nesreća glede gospodarstva, stoke i sl. Ujedno su potpisali zajednički sporazum u svezi cijena traktorskih usluga.⁶⁴
1976. – osnovan nogometni klub *Vihor*. Djelovao je dvije godine.⁶⁵
1978. – osnovan KUD *Jedinstvo* u okviru kojeg su djelovali i tamburaši koje je učio Vlado Turković iz Đurđevca.⁶⁶
- 1970-ih – osnovan Streljački klub *Ivan Breko Davor*.⁶⁷
1980. – podignut je mlin na potoku na kraju sela, no nije bio u funkciji.⁶⁸
1995. – na 8. stočarskoj izložbi u Đurđevcu, Marijan Račan je dobio drugu nagradu za junicu Jagodu.⁶⁹
1996. – na 9. stočarskoj izložbi u Đurđevcu Đuro Kolar je dobio treću nagradu za junicu Micu (simentalka), a Marijan Račan, također treću nagradu, za kravu Zrinku.⁷⁰
1996. – krava Riba, stočara Mije Račana, osvojila je prvo mjesto u kategoriji krava, a krava Zrinka treće mjesto u kategoriji mladih krava na poljoprivrednom stočarskom sajmu u Gudovcu.⁷¹
1998. – grlo Jagoda, Marijana Račana, osvojila je drugu nagradu u kategoriji steonih junica, a krava Lessi, Đure Kolara, također drugu nagradu u kategoriji uvoznih simentalških prvotelki na XI. stočarskoj izložbi u Đurđevcu.⁷²
1998. – Ivan Pajtak izabran za predsjednika Vijeća mjesnog odbora.
2001. – osnovana *Udruga žena Svetojanke* (predsjednica Katarina Račan).
2006. – osnovano *Društvo športske rekreacije* u okviru kojega djeluje sekcija za razvoj seoskog turizma, te sekcije za mali nogomet, odbojku, športski ribolov i društvene igre. Prvi predsjednik Veljko Miletić.
2007. – obnovljen mlin i pušten u rad. Melje kukuruzno brašno za poznatu *sve-tojansku kukuruznu zlevanku*.
2007. – Ivan Pajtak je dobio Povelju grada Đurđevca za poboljšanje kvalitete življenja u prigradskom naselju Sveta Ana.⁷³
2008. – Udruga žena *Svetojanke* nagrađena Poveljom Grada Đurđevca kao nosi-

63 Glas Podravine, br. 49, 20. XII. 1974. i br. 12, 28. III. 1975.

64 Glas Podravine, br. 12, 28. III. 1975.

65 Kazivač Ivan Pajtak.

66 Kazivač Đuro Miloš (rođ. 1940.), Sveta Ana 7.

67 Isto.

68 Kazivač Ivan Pajtak.

69 Glas Podravine, br. 27, 7. VII. 1995.

70 Glas Podravine, br. 28, 12. VII. 1996.

71 Glas Podravine, br. 39, 27. IX. 1996.

72 Glas Podravine, br. 27, 10. VII. 1998.

73 Službene novine Grada Đurđevca, god. XL., br. 2, 6. IV. 2007.

teljica kulturnoga života u prigradskom naselju Sveta Ana.⁷⁴

2009. – Katarini Račan dodijeljena je Povelju grada Đurđevca za izuzetan doprinos promicanju ugleda naselja Svete Ane.⁷⁵

Broj stanovnika i kućedomaćina u Svetoj Ani (1700. – 2000.)

godina	broj stanovnika	broj kućedomaćina
1700.	-	16
1733.	130	16
1771.	133	15
1783.	-	15
1787.	-	15
1789.	112	-
1808.	112	-
1817.	125	-
1826.	131	-
1827.	-	26
1839.	171	-
1851.	216	-
1857.	236	-
1869.	261	-
1872.	256	-
1880.	260	-
1890.	305	-
1900.	309	-
1910.	280	-
1921.	233	-
1931.	282	-
1948.	238	-
1953.	232	-
1961.	224	-
1971.	208	-
1981.	180	-
1991.	153	-
2001.	128	-

IZVORI I LITERATURA:

Ante DOBRILA / Ivo PIŠKORIĆ / Mato KUDUMIJA, Partizanski dani – zapisi, dokumenti i sjećanja iz NOB-e s područja Đurđevca i okolice, Đurđevac 1964.

Branko BEGOVIĆ, Prilog poznavanju starih putova i naselja u Podravini, Podravski zbornik 86, Koprivnica 1986.

Časopisi i novine: Hrvatska ornitološka centrala (1908.), Podravec (1895., 1897., 1898. i 1902.), Hrvatska (1895.), Glas Podravine (1960. – 2007.), Đurđevački vjesnik, (1968.) i <http://imenik.sumari.hr>

Dragutin FELETAR, Stanovništvo Podravine 1981. godine, Podravski zbornik 81, Koprivnica 1981.

Dražen PODRAVEC, Povijest virovškoga školstva, Virje 1999.

⁷⁴ Službene novine Grada Đurđevca, god. XLI., br. 2, 11. IV. 2008.

⁷⁵ Službene novine Grada Đurđevca, god. XLII., br. 1, 26. III. 2009.

Đuka TOMERLIN PICOK, Življeje v (naj)starešem Gjurgjevcu, Đurđevac 1989.

Franjo MALETIĆ / Petar ŠIMUNOVIĆ, Hrvatski prezimenarij, knj. 3, Zagreb 2008.

Goran JAKOVLJEVIĆ, Arheološka topografija Bilogore – antički period, Bjelovarski zbornik 90, Bjelovar 1990.

Ivica ZVONAR, Šemovci – prilozi za povijest mjesta, Šemovci 2007.

Izvjestaj Bjelovarsko-križevačke županije za 1895.

Kazivač Đuro Miloš (rod. 1940.), Sveta Ana 7 i Ivan Pajtak.

Liber memorabilium parochiae s. Georgii in Gjurgjevac (spomenica), Župni ured župe sv. Jurja u Đurđevcu

Liber memorabilium (spomenica) župe Virje, Župni ured župe sv. Martina u Virju

Matica umrlih župe Virje (1878 – 1895), Državni arhiv Bjelovar

Miestopisni riečnik Kraljevinah Dalmacije, Hervatske i Slavonije, uredio Vinko Sabljar, Zagreb 1866.

Mira KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Ferdo Rusan – život i djelo, Samobor 2004.

Mirko VALENTIĆ / Ivan HORBEC / Ivana JUKIĆ, Hrvatska na tajnim zemljovidima XVIII. i XIX. stoljeća – Đurđevačka pukovnija, Zagreb 2003.

Paškal CVEKAN, Đurđevac – kakv nije poznat, Đurđevac 1991.

Paškal, CVEKAN, Virje, Virje 1976.

Protokoli Komarničkoga arhidakonata, 91/III i 94/VI, Nadbiskupski arhiv u Zagrebu

Ranko PAVLEŠ, Koprivničko i đurđevačko vlastelinstvo, Koprivnica 2001.

Rudolf HORVAT, Povijest Gjurgjevca, Zagreb 1940.

Spomen list od 10. srpnja 1936. godine, kapela sv. Ane u Svetoj Ani

Stjepan KRIVOŠIĆ, Stanovništvo Podravine 1659 – 1859. godine, Podravski zbornik 83, Koprivnica 1983.

Stjepan KRIVOŠIĆ, Virje – iz demografske povijesti đurđevačko-krajiške regimente, Podravski zbornik 86, Koprivnica 1986.

Školska spomenica škole u Predavcu (1885/6 – 1963/4.), fond 357, br. 39, Državni arhiv Bjelovar

Tomo JALŽABETIĆ, Gjurgjevac – narodni život i običaji, sign. S.Z. 54, Arhiv Odsjeka za etnologiju HAZU, rukopis

Trgovačko-obrtnička komora, Registar trgovaca kraljevske kotarske oblasti u Gjurgjevcu, 40168, Državni arhiv Zagreb

Zdenka DUKAT / Ivan MIRNIK, Nacrt numizmatičke topografije Podravine, Podravina, vol. 4, br. 8, prosinac 2005.

Zdravko DIZDAR, Pregled organizacionog stanja i rada NOP-a, te društveno-političkih i vojnih prilika u Podravini uoči i u vrijeme oslobođenja 1945. godine, Podravski zbornik 85, Koprivnica 1985.

Zvonko LOVRENČEVIĆ, Srednjovjekovne gradine u podravskoj regiji, Podravski zbornik 85, Koprivnica 1985.

Stjepan KRIVOŠIĆ, Stanovništvo Podravine 1659-1859. godine, Podravski zbornik 83, Koprivnica 1983., str. 160;

Dragutin FELETAR, Stanovništvo Podravine 1981. godine, Podravski zbornik 81, Koprivnica 1981., str. 106.; Leksikon naselja Hrvatske, sv. M – Ž, Zagreb 2005.